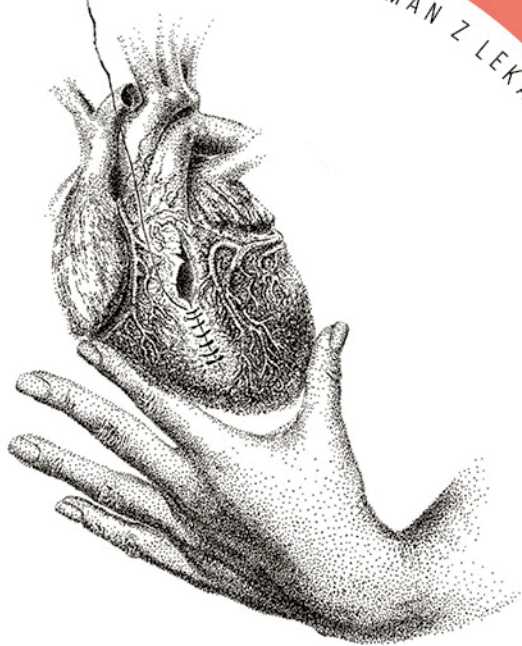

V POKROČILOM ŠTÁDIU

NINA LYKKE

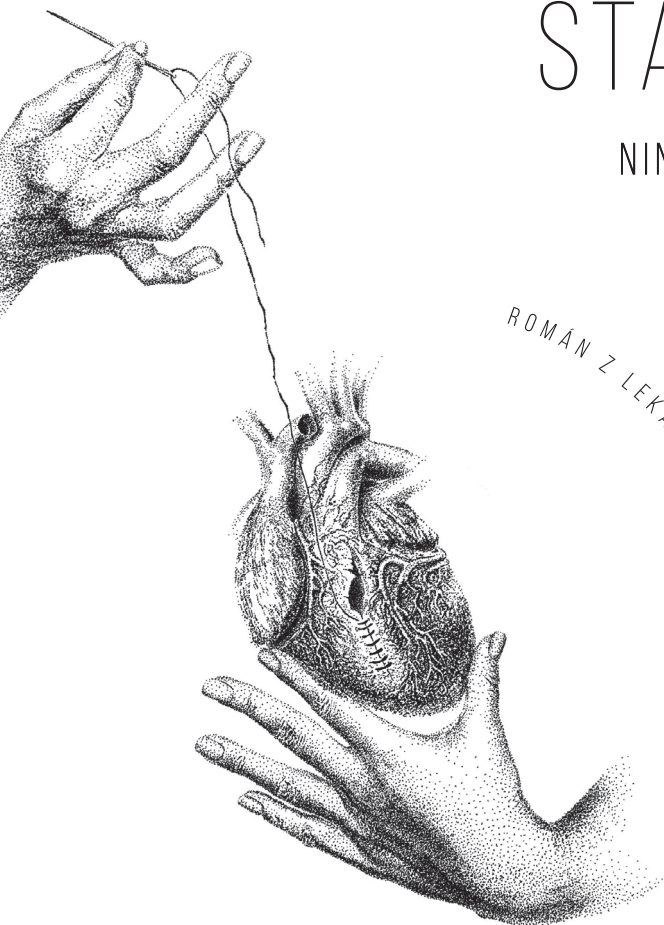
ROMÁN Z LEKÁRSKEHO PROSTREDIA

V POKROČILOM
ŠTÁDIU

V POKROČILOM ŠTÁDIU

NINA LYKKE

ROMÁN Z LEKARSKEHO PROSTREDIA

TATRAN

Z nórskeho originálu Nina Lykke: Full spredning,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Forlaget Oktober AS, Oslo 2019,
preložila Zuzana Bátorová Vahančíková.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2021 ako 5317. publikácia
a 33. zväzok edície Svetová tvorba.

Vydanie I.

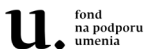
Prebal a väzbu navrhol Peter Zentko
Zodpovedná redaktorka Eva Melichárková
Jazykové redaktorky Renáta Koutenská, Zlata Sršňová
Technická redaktorka Eva Zdražilová
Sadzba Alica Dórová –ALDO, Bratislava.
Vytllačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

This translation has been published
with the financial support of NORLA.

Preklad literárneho diela podporil z verejných zdrojov
formou štipendia Fond na podporu umenia.
Publikáciu z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

All rights reserved.

Published in agreement with Oslo Literary Agency
in conjunction with Livia Stoia Literary Agency.

© Nina Lykke
Copyright © Forlaget Oktober AS, Oslo 2019
Translation © Zuzana Bátorová Vahančíková 2021
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2021

ISBN 978-80-222-1223-6

Venujem Elle a Albe

Za upravenou fasádou každodenného života
sa schováva nenápadný nespratný duch,
akási sila, ktorá prebúda v človeku telesnosť
a pravidelne kompletne zlomí akýkoľvek
charakter aj u najcharakternejších, my sa
však tvárime, že ho nevidíme.

DOMENICO STARNONE

1

NIK NEPOZNÁ stravovacie trendy kolujúce medzi obyvateľstvom tak dobre ako obvodný lekár. Už ma nedokáže nič prekvapiť – bezlepková, bezlaktózová, bezcukrová mánia, rôzne titulky v novinách či na internete uistujúce zdravých ľudí, že ak prestanú jesť chlieb alebo syr, všetko sa dá do poriadku. Ľudia v strednom veku nechápu, prečo sú stále takí unavení. Je to preto, že začínate starnúť, hovorím im, no oni si myslia, že ich sa starnutie ani smrť netýka. Nazdávajú sa, že v ich prípade dôjde k akejsi výnimke. Skutočnosť, že telo funguje bez problémov, považujú za samozrejmú, a zaskočí ich, keď jedného dňa prestane. Keď sa nebudú vedieť vyprázdniť, keď sa nedostaví spánok alebo svaly odmietnu spolupracovať. Štyridsaťsedem predsa nie je tak veľa, namieta pacient. Ale áno, vravím mu, štyridsaťsedem je dosť na to, aby ste začali uvažovať o zmene spôsobu života. Na toto však odmietajú pristúpiť. Chcú aj naďalej žiť tak ako doteraz, preto si radšej na internete kúpia špeciálnu šťavu alebo zelený prášok, alebo chcú, aby im lekár potvrdil zvláštnu alergiu alebo potravinovú intoleranciu, aby aj naďalej mohli žiť tak ako doteraz, pokiaľ budú piť túto šťavu, brať tamten prášok, vylúčia niektorú zo základných potravín či sa budú vyhýbať zvieratám so srstou.

Nechcú počúvať moje odporúčania, že treba spomaliť, byť spokojný, jesť rôznorodú stravu a hýbať sa, a to v tomto poradí. Už ma to nebaví opakovať dookola a ich to už nebaví počúvať, lenže taká je pravda, a tá je otrepaná.

Je piatok ráno, päť minút pred ôsmou. O päť minút to vypukne. *Zavolajte nepriateľa dnu*, zvykne hovoriť jeden kolega. Dokonca aj teraz, po toľkých rokoch, sa mi stáva, že sedím za písacím stolom tu v poliklinike, na treťom poschodí starej budovy na námestí Solli plass, a odrazu nedokážem pochopiť, prečo pred dvermi čakajú ľudia a chcú sa dostať ku mne. Vzali si v práci voľno, aby prišli sem, ale prečo? V hlave mám ticho a prázdno. Na stole sú nejaké papiere, je tu počítač, vedľa neho fonendoskop, obďaleč stojí akýsi veľký prístroj na kolieskach, čo to len môže byť, všetky tieto veci, a čo sa to tu vnútri bude diať, čo asi očakávajú? Načo som tu ja? Naľavo je okno, za mnou polica s časopismi a knihami, na stene oproti sú plagáty s kresbami ľudských tiel – vyzerá to ako lekárska ambulancia, ale kde je doktor, som tu predsa len ja. A kde sú dospelí, ako som sa sem dostala? Musí to byť nejaké nedorozumenie. Možno by som mohla jednoducho odísť. Tváriť sa, že idem na záchod, nenápadne preklízuť popri čakajúcich pred dvermi a skrátka sa vypariť.

Potom však precitnem späť do reality a vykročím k dverám, otvorím ich a zavolám dovnútra prvého dnešného pacienta. Samozrejme, že to urobím, opäť sa do toho ponorím a vzápätí mám ruky v rukaviciach a prsty si natieram zvlhčovacím prostriedkom, na vyšetrovacom stole leží na boku muž s nohavicami na kolenách, vytřča biely zadok a v okamihu, keď oddelím jeho šunky od seba, zbadám a zacítim, že sa poriadne neutrel, hej, *absolútne* sa po poslednej návšteve toalety neutrel, hoci dobre vedel, že

ide na vyšetrenie kvôli hemoroidom a podráždenému konečníku, a mne nerobí žiadny problém zachovať sa profesionálne, zncitlivieť hemoroidy a potom pokojne vsunúť prst dovnútra a prehmatať konečník aj prostatu, keď už som tam, vzápätí prst vytiahnuť, odhodiť rukavice, prejsť k umývadlu a poriadne, takmer až chirurgicky úzkostlivo si vyumývať ruky a na záver na ne z dávkovača trikrát streknúť antibakteriálny prostriedok.

„Dúfam, že vám nebude prekážať, ak otvorím okno,“ hovorím. „Musím trochu vyvetrať.“

Medzitým sa obliekol. Teraz tu sedí, vyzerá ako ktorýkoľvek iný občan a modročervené uzly obkolesujúce jeho neumytý ritný otvor sú znova schované v čiernych nohaviciach s pukmi.

„Prepáčte mi to. Momentálne si netrúfam poriadne sa poutierať, veľmi sa bojím, že mi to praskne.“

„To je v poriadku.“

Nie, nie je to v poriadku, ozve sa Tore.

Tore je ľudská kostra v životnej veľkosti stojaca v rohu ambulancie medzi umývadlom a dverami. Je vyrobený z umelej hmoty a je jediným svedkom toho, čo sa odohráva tu vnútri. Keď som si ho kúpila, zo zábavy som mu na hlavu nasadila pánsky klobúk, v tom období som sa totiž zaoberala otázkami ako úloha humoru vo vzťahu lekára a pacienta či význam smiechu pri liečbe. Vtedy boli také veci bežné, chceli sme zmeniť svet aj naše zdravotníctvo a pacienta vnímať ako celok, a blá blá blá. Aj my sme sa nazdávali, že sme výnimka, že sme niečo mimoriadne a že táto poliklinika sa stane čímisi ozaj jedinečným, a možno práve toto je v konečnom dôsledku motorom, ktorý nás všetkých poháňa a vďaka ktorému ráno vstávame z postele, táto nezlomná viera, že sme niečo mimoriadne, že sme výnimka.

Nie je to v poriadku. Vonkoncom nie, pokračuje Tore, mohol si navlhčiť toaletný papier a opatrne sa poutierať. Existuje mnoho spôsobov. Mohol si kúpiť vlhčené utierky v 7-Eleven a očistiť sa nimi predtým, ako sem prišiel. Nič z toho však neurobil. A ak je schopný vytrčiť pozadie zamazané čerstvou stolicou do tváre človeku, ktorého nepozná, čoho iného je ešte schopný? Čo ešte skrýva, čo ďalšie tento muž zatajuje?

Zatiaľ čo počujem samu seba hovoriť o pohybe, príjme tekutín a vlákny, snažím sa vytesniť Toreho rozčúlený hlas aj prenikavý zápach, ktorý pred niekoľkými minútami naplnil miestnosť a ešte stále ho cítiť.

Počas štúdia som si brávala zmeny navyše v zariadení pre seniorov. Tam som sa naučila mentálne oddeľovať jednotlivé činnosti a už po týždni som dokázala plynule prejsť od umývania výkalov, stien a invalidných vozíkov k jedeniu obloženého chlebička s fašírkou dolu v jedálni. V myslí som si vytvorila nepriepustné steny medzi tu a tam, medzi predtým a teraz, a v neposlednom rade medzi mnou a pacientmi.

Teraz to už nezvládam. Tak ako sa rokmi prirodzene všetko opotrebuje a oslabuje, akoby sa začala vytrácať aj moja schopnosť oddeľovať v hlave jednotlivé veci, a na tom, čo mi ešte pred pár rokmi išlo samo od seba, teraz už musím aktívne pracovať.

Zatiaľ čo rozprávam, výjavy v mojej myslí si žijú vlastným životom. Hovorím o masti a čapíkoch, vypisujem recept na počítači, ale obrazy stále prichádzajú a sú čím ďalej tým horšie, neslýchané, vidím vlastné ostré zuby, ako hryzú do hemoroidov, až je všetko samá krv a stolica. Skadiaľ sa to berie? Nebývala som takáto. Robila som už aj oveľa horšie veci, vyprázdňovala som hnisavé ložiská, ktoré pritom vystrekli nielen na nás, čo sme stáli nablíz-

ku, ale mnohokrát aj na plafón a steny naokolo. Ošetrovala som rany. Videla som všetky telesné tekutiny a cítila som všetky zápachy, ktoré je človek schopný vyprodukovať, trocha stolice ma predsa nemôže zlomiť. Lenže moje mentálne steny už nie sú nepriepustné a všetko v mojom vnútri čaká na príležitosť vyletieť do povetria. Ak sa nevzchopím, bude z toho škandál, a ten zas povedie k tomu, že tu už nebudem môcť zostať, a čo potom so mnou bude, veď táto ordinácia a uniforma sú to posledné, čo mi zostalo.

Môžeš byť úplne pokojná, poznamená Tore. Vzhľadom na to, že ku škandálu už došlo.

Ale nie *tu*, odpovedám. *Tu* sa zatiaľ ešte nič nestalo.

Neutretý odchádza. Urobím záznam do jeho zdravotnej karty, otvorím dvere a oznámim meno ďalšieho pacienta. Už tu sedí len muž s okuliarmi a chvostom, ten však krúti hlavou. Rozhliadnem sa hore a dolu po chodbe, dokonca vyjdem von do veľkej čakárne a zopakujem meno aj tam, no nikto nezdvihne oči od mobilu.

Keď sa chystám vojsť späť do ordinácie, Copatý na mňa posmelene pozrie, pohľadom sa pýta: Môžem ísť dovnútra, keď sa pacient, čo bol predom mnou, neukázal? Nie, nemôžete, odpovedám tichým gestom. Teraz si urobím krátku prestávku, zaslúžim si ju.

Kedysi by som ho bola zavolala dnu. Aby som získala náskok, mala prehľad a všetko pod kontrolou, aby som ich čo najskôr mala z krku. Ibaže prednedávnom som zistila, že nezáleží na tom, ako rýchlo pracujem alebo koľkých pacientov vybavím. Stále ich len pribúda, ako z otvoreného kohútika. Vždy sa tam ešte niekto nájde. Nemá to konca.

Sadám si za písací stôl a hľadím do prázdna. *Všetko bude v poriadku*, stihnem si pomyslieť, *treba si počas*

týchto krátkych voľných chvíľ v priebehu dňa iba dopriať pokoj, podstatné je... lenže vtom zadrnčí telefón a ja si spomeniem, že drnčal aj vtedy, keď som mala prsty v Neutretom.

Na displeji svieti celá hromada neprečítaných správ. Viaceré z nich sú od Bjørna.

Ako sa máš, prečo neodpovedáš?

Neodpoviem na ňu, tak ako som neodpovedala ani na tie, čo poslal včera. Alebo dnes v noci, ako sa ukazuje, lebo keď pozriem trochu nižšie, vidím, že mi posielal správy každú chvíľu, dokonca aj okolo polnoci či tretej a štvrtej nadránom.

Moja nová taktika znie: neodpovedať, nezdvíhať telefón. Riadim sa ňou od včerajšieho popoludnia, keď som už mala palce ako zvyčajne pripravené na displeji mobilu. Ibaže slová nie a nie prísť. Čo som mala napísať, kto vlastne čaká na druhom konci na odpoveď, aký význam to celé má?

Nech si len počkajú, pomyslela som si a telefón som odložila na policu s knihami. Aj tak už čakajú.

S každou hodinou, počas ktorej som neodpovedala, som sa cítila pokojnejšia, a teraz sa zlostím, že som na tomto svete musela žiť viac ako pol storočia, kým som pochopila, že najlepšie a najefektívnejšie zo všetkého je nepovedať či neurobiť vonkoncom nič.

Teraz sa nemôžeš len tak stiahnuť, hovorí Tore. Chce, aby som pokračovala v boji, jednak s Akselom, ktorý si sedí doma v peknej štvrti Grenda, s Bjørnom, ktorý bol povolaný späť do svojho manželstva vo Fredrikstade, a tiež s Gro, ktorá sa už viackrát rozprávala s Akselom, ako mi kde-tu spomenula vo svojich správach, a na tie som tiež vzápätí prestala odpovedať.

Myslím, že sa nemá príliš dobre, napísala mi včera Gro

presne tak, ako sa kedysi vyjadrovala o svojom bývalom manželovi. A tiež: *Veľmi potrebuje niekoho, s kým by sa mohol pohovárať.* Túto tisícročia starú ženskú výhovorku je možné použiť na zamaskovanie čohokoľvek: *Potrebuje ma.*

Predstavujem si ju, svoju niekdajšiu susedu a kamarátku, ktorá si so mnou občas rada vypila, osamelú v jej obrovskej vile, a potom Aksela, samého v radovom dome obďaleč, a až teraz si spomeniem, ako sa Gro zakaždým vystrela, keď Aksel vstúpil do kuchyne, kde sme zvykli sedávať. Myslím, že to bolo mimovoľné, keby si to uvedomovala, snažila by sa to lepšie skryť.

Čo s tým chceš robiť? pýta sa Tore.

S čím?

S tým, že Gro možno v tejto chvíli leží vedľa Aksela na posteli, ktorú si spolovice zaplatila ty a pomáhala si ju vyniesť na poschodie.

Neviem. Nie som súťaživá. Keby vypukol hladomor, bola by som jednou z prvých obetí.

Musíš niečo podniknúť, kým nebude neskoro.

Ale čo sa dá robiť? Treba tomu nechať voľný priebeh. Ak niečo urobím, len sa to zhorší. Vyvolám roztržku a vďaka nej to medzi nimi vzbĺkne.

Len vyčkaj. Obaja teraz sedia vo svojich domovoch, oboch opustili manželskí partneri. Situácia by nemohla byť príhodnejšia. Stôl je prestretý. Svet síce horlivo odsúdi každú pochybnú aféru, ktorá si trúfne ísť proti papierom, zmluvám a nehnuteľnému majetku, no ten istý svet rovnako nadšene privíta a prijme všetko, čo tých dvoch čaká a neminie.

Čo ma po tom?

No a čo Bjørn, ďalej dobiedza Tore, nespokojný, pretože nereagujem. Čo bude s ním?

Bjørn je vo Fredrikstade, späť pri Linde, pri svojej vlád-
kyni. Čo potvrdzuje, že závislosť je zo všetkého najsilnej-
šia. Najsilnejšia zo všetkého je potreba podriaďiť sa, túžba
po okovách. Mnohí otroci po skončení americkej občian-
skej vojny nechceli opustiť plantáže, čo vlastne ani nie je
až také čudné. Čudné je skôr to, že sa toľkí z nich vydali
v ústrety niečomu novému a celkom neznámemu, hoci to
pokojne mohlo znamenať aj čosi horšie.

Viacere správy sú od Aksela. *Nedokážem sa poze-
rať na tvoje šaty, ako tu visia v skrini*, píše. Aj Aksel je
od skorého rána hore a mňa upokojuje, keď vidím, ako sa
od jednej správy k druhej čoraz viac rozčuľuje. *Nestrpím
ich tu, strčil som ich do odpadových vriec a odniesol do ga-
ráže. Príď si po ne, kedy chceš, ale do domu nevstupuj.*

Dom už predsa patrí jemu, uvedomím si a pri tej myš-
lienke sa mi dokonca ani nezrýchli pulz. Čo som sa
v dome v Grende za tie roky narobila pri upratovaní, re-
konštruovaní a prístavbe podkrovia a pivnice, a teraz tr-
čím tu a len tak som sa ho vzdala. Síce pod podmienkou,
že sa bezo zvyšku rozdelí medzi dievčatá a že Aksel si naň
nesmie vziať pôžičku ani vo výške jednej koruny, pokiaľ
s tým nebudú súhlasiť aj ony, ale predsa som sa ho vzdala.

Ak je človek dosť dlho ticho a pasívny, veci sa začnú
diať samy od seba. Onedlho príde od Aksela ďalšia sprá-
va, napriek tomu, že podľa všetkého je práve v práci, vy-
norí sa hrozba, vylezie z diery ako červík, čo otáča hlavu
za svetlom: *Včera volala Ida a pýtala sa, kedy sa v lete
chystáme na chatu na Hvalerských ostrovoch.*

V preklade to znamená: Čoskoro sa musíme porozprá-
vať s dievčatami, povedať im, čo sa stalo. Keď sa nechopíš
iniciatívy ty, urobím to ja. V tom prípade budú teda počuť
moju verziu ako prvú.

Nadalej neodpovedám. Len im povedz svoju verziu prvý, Aksel. Zlá som tu aj tak ja.

Tore: Ale skôr či neskôr budeš musieť odpovedať, hovoriť, konať. A keď bude rad na tebe, aby si povedala, čo sa stalo – aká bude tvoja verzia? Respektíve tvoja konečná verzia?

Tore sa zachechce svojím špecifickým spôsobom a ochotne pokračuje: Že si si našla milenca, pretože si ťa Aksel *nevšímal*? Že si bola neverná, lebo Aksela priveľmi zaujímal beh na lyžiach, bolo to tak? Alebo že si si začala s Bjørnom, pretože si mu v očiach videla odraz seba samej ako dvadsaťdvaročnej? Pretože sa bojíš smrti, pretože žijeme iba tento jeden život a jednoducho by sme mali...

Čuš!

Alebo preto, že si toho jednoducho mala plné zuby. Mať niečoho *zasrane plné zuby* je dnes pomerne bežné, len to zvykneme nazývať trochu komplikovanejšie, aby sa s tým dalo žiť. Zabudol som na niečo?

Neodpovedám a Tore pokračuje. S Akselom vám predsa bolo spolu dobre, či nie? Napríklad v to letné popoludnie, keď sa deti hrali v záhrade a pobehovali hore-dolu po Grende a vy ste stáli v kuchyni a odpratávali riad po večeri. Bolo teplo, mala si na sebe iba krátke šaty, a zrazu si si vyzliekla nohavičky a vyskočila na kuchynskú linku. Akselovi vtedy stačil pohľad na tvoje hnedé stehná, a raz-dva bol v tebe. Len tak ste stáli v kuchyni, vonku deti a susedia, ktokoľvek sa mohol zjaviť – tak to vtedy chodilo, a keby vás niekto prichytil, v ich očiach by vám to len pridalo na atraktivnosti, príťažlivý manželský pár, ktorý praktizuje styk postojacky vo vlastnej kuchyni, zatiaľ čo sa deti hrajú v záhrade. Špinavý riad ste nechali tak, presunuli ste sa do spálne na poschodí a ešte raz ste si to zopakovali. Len sa pozri, ako si si žila v predchádzajú-